

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՊԱԼԱՏ

Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Բնական պաշարների
կառավարման և չքավորության նվազեցման» ծրագրի նկատմամբ
իրականացված վերահսկողության արդյունքների վերաբերյալ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Վերահսկողության հիմքը` Հայաստանի Հանրապետության վերահսկիչ պալատի 2008 թվականի գործունեության տարեկան ծրագրի 11.1 կետը, ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2008 թ. հուլիսի 4-ի թիվ 10/1 որոշումը:

Վերահսկության նպատակը` «Բնական պաշարների կառավարում և չքավորության նվազեցում» վարկային ծրագրի միջոցների օգտագործման նպատակայնությունը, արդյունավետությունը և համապատասխանությունը վարկային համաձայնագրին և ՀՀ օրենսդրությանը:

Վերահսկողության առարկան` «Բնական պաշարների կառավարում և չքավորության նվազեցում» ծրագրի (այսուհետ` Ծրագիր) միջոցները, դրանց օգտագործմանն ուղղված գործարքներն ու ընթացակարգերը:

Վերահսկողության օբյեկտները` «Բնական պաշարների կառավարում և չքավորության նվազեցում» ծրագրի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկը (այսուհետ` ԾԻԳ) և ծրագրին առնչվող կազմակերպությունները:

Վերահսկողության ծավալը՝ Վերահսկվող ժամանակաշրջանում՝ 2007 թ. և 2008 թ. 1-ին կիսամյակում, կատարված փաստացի ծախսերը:

Վերահսկողության իրականացման ժամկետը՝ 15.07.2007 թ. – 30.09.2008 թ.:

Վերահսկողությունն ընդգրկող ժամանակաշրջանը՝ 15.07.2008 թ. – 19.09.2008 թ.:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝ Վերահսկողությունն իրականացվել է դիտարկման, ստուգման և վերլուծության ձևով, կիրառվել են վերահսկողության ֆինանսական, կատարողական (ընտրանքային կարգով) և համապատասխանության տեսակները: Կիրառվել է նաև ընտրանքային մեթոդի ոչ վիճակագրական եղանակը, մասնավորապես՝ գյուղատնտեսական, անտառաշինական և անտառվերականգնողական, շինարարական և շինվերանորոգման աշխատանքներում, որոնք դիտարկման փուլում ձեռք բերված տեղեկատվության ուսումնասիրության արդյունքում համարվել են էական և ռիսկային: Որպես ռիսկային ստուգմամբ ընդգրկվել են Ծրագրի շրջանակներում կատարված ապրանքների և նյութերի ձեռք բերման գործարքները, ինչպես նաև «խորհրդատվություն» կատեգորիայով իրականացված աշխատանքները:

Ստուգման ընթացքում օգտագործվել են փաստագրման, հարցազրույցների և ֆիզիկական ծավալների չափագրման եղանակները: Վերլուծության փուլում ամփոփվել են վերահսկողության դիտարկման և ստուգման փուլերում ձեռք բերված արդյունքները:

Վերահսկողության շրջանակներում կատարվել է հանդիպակաց ստուգում՝ «Մեզա-Ագրո» ՍՊԸ-ում, «Լանդշաֆտ դենդրոսերվիս» ՍՊԸ-ում, «Տավուշի ֆերմերների ասոցիացիա» ՀԿ-ում և «Բյուրակն» ՍՊԸ-ում՝ ՀՀ վերահսկիչ պալատի նախագահի 21.08.2008 թ. N 36, 21.08.2008 թ. N 35, 21.08.2008 թ. N37 և 29.08.2008 թ. N 39 հրամանների հիման վրա:

Վերահսկողության արդյունքները

1. Ծրագրի նպատակները և տրամադրման պայմանները

Ծրագրի նպատակն է՝ նպաստել բնական պաշարների կայուն կառավարման փորձառության ընդունմանը և հյուսիսային Հայաստանի դեգրադացված լեռնային շրջանների գյուղական բնակչության չքավորության նվազեցմանը, ընդ որում ՀՀ կառավարությունը Ծրագրի իրականացման համար առաջնահերթ է ընդունել Տավուշի և Գեղարքունիքի մարզերը: Ծրագրի իրականացման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության (այսուհետ՝ Փոխառու) և Համաշխարհային բանկի (այսուհետ՝ ՀԲ) Միաջազգային Զարգացման Ընկերակցության (այսուհետ՝ ՄԶԸ) միջև 2002 թ. հուլիսի 1-ին կնքվել է 6,7 մլն SDR կամ 8,306,700.0 ԱՄՆ դոլարի վարկային համաձայնագիր, որը ՀՀ Ազգային ժողովը վավերացրել է 06.11.2002 թ.-ին: ՀԲ-ի կողմից Ծրագիրն ուժի մեջ է մտել 2002 թ. դեկտեմբերի 27-ից և այն նախատեսվում է ավարտել 2009 թ. հունվարի 31-ին:

Փոխառուի և ՄՁԸ-ի միջև 2002 թ. հուլիսի 1-ին կնքվել է նաև 4,1 մլն SDR կամ 5,120,000.0 ԱՄՆ դոլարի դրամաշնորհային համաձայնագիր՝ 30.08.2002 թ. վավերացված ՀՀ Նախագահի կողմից: Դրամաշնորհային համաձայնագրում SDR-ով բաշխված գումարները ՀԲ-ն 2004 թ. դեկտեմբերի 8-ին վերաձևակերպել է ԱՄՆ դոլարի:

Ի լրումն նշվածի, Ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետության և ՄՁԸ-ի միջև 2006 թ. նոյեմբերի 29-ին ստորագրվել է շվեդական հավատարմագրային հիմնադրամի դրամաշնորհային նամակ-համաձայնագիրը (վավերացված՝ ՀՀ Նախագահի կողմից 2007 թ. փետրվարի 5-ին), որն ուժի մեջ է մտել 2007 թ. փետրվարի 6-ին: Տվյալ համաձայնագրով նախատեսված 1,029.0 հազ. շվեդական կրոնը (կամ համարժեք 1,382.0 հազ. ԱՄՆ դոլարը), առանց հարկերի, ամբողջությամբ տրամադրվել է Հայաստանում անտառների զարգացման ծրագրի ֆինանսավորմանը:

2. Ծրագրի բաղադրիչները

Մաս Ա. Ջրհավաք ավազանների համայնքային կառավարում

Բաղադրիչով նախատեսված տեխնիկական աջակցության, դասընթացների, ապրանքների, աշխատանքների և դրամաշնորհների տրամադրումը պետք է նպաստի Ծրագրով սահմանված տարածքների բարձրագույն գոտիներում գտնվող վարելահողերի, խոտհարքների, մարգագետինների, հողերի, արոտավայրերի և անտառային ռեսուրսների կառավարմանը, ջրօգտագործմանը, կենսաբազմազանության պահպանությանը և արտադրողականությանը՝ ջրհավաք կամ միկրոջրհավաք ավազանների և անտառկառավարման պլանների իրականացման շնորհիվ:

Տվյալ բաղադրիչով իրականացվել են՝ համայնքային և խոտհարքների բարելավում, բակլազգի մշակաբույսերի ներդրում, անջրդի պայմաններում աշնանացան ցորենի և գարնանացան գարու մշակություն, մրգատու ծառերի և թփերի տնկում, մեղվափեթակների տրամադրում, դաշտամիջյան ճանապարհների վերանորոգում, ջրարբիացման կետերի ու փոքր պատվարների կառուցում, գաբիոնների և ջրահեռացման խողովակների տեղադրում, դեգրադացված համայնքային տարածքներում ծառատունկ ու դրանց պաշտպանության նպատակով ցանկապատում, արոտների սահմանագծում և այլն:

Մաս Բ. Պետական ֆոնդի անտառների կատարելագործված կառավարում

Բաղադրիչի նպատակն է ծրագրով նախատեսված տարածքներում պետական անտառների վերականգնման, պահպանման և կայուն կառավարման աշխատանքներին աջակցությունը, ինչպես նաև պետական ֆոնդի անտառների կառավարման բնագավառը

կարգավորող ՀՀ օրենսդրության կատարելագործմանը և համակարգի կառուցվածքային բարեփոխումներին նպաստելը:

Նշված բաղադրիչով՝ ըստ կատեգորիաների, հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացվել են «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Նոյեմբերյան» անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի Ձիկատարի տնկարանային տնտեսության վերակառուցումը, «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Նոյեմբերյան» անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի անտառտնտեսական ճանապարհի վերանորոգումը, «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի մասնաճյուղի վարչական շենքերի կառուցումը Իջևանում, Բերդում և Սևքարում, «Ձիկատար» անտառային ուսումնական կենտրոնի շենքերի կառուցումը և վերանորոգումը, «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Իջևան» և «Սևքար» մասնաճյուղերի, Տավուշի մարզի Հովք և Ենոքավան համայնքների անտառվերականգնման համալիր միջոցառումները: Նշված աշխատանքներն ավարտված են:

Բաղադրիչի շրջանակներում ձեռք են բերվել տրանսպորտային միջոցներ «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի, ինչպես նաև գրասենյակային կահույք և սարքավորումներ «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Նոյեմբերյան» անտառտնտեսության» Ձիկատարի ուսումնական կենտրոնի համար: Կատարվել են նաև անտառկառավարման պլանների մասնակցային մշակում, ՀՀ Տավուշի և Գեղարքունիքի մարզերում Հայանտառ ՊՈԱԿ-ի անտառտնտեսությունների գրասենյակների կառուցման, վերանորոգման նախագծերի և տեխնիկական հատկորոշումների պատրաստում, շինարարական ու վերանորոգման աշխատանքների որակի տեխնիկական հսկողություն, «Ձիկատարի» տնկարանային տնտեսության «Ձիկատար» ուսումնական կենտրոնի շենքերի կառուցման և վերանորոգման շինարարական աշխատանքների որակի տեխնիկական հսկողություն, «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Իջևան» և «Սևքար» մասնաճյուղերում, ինչպես նաև Տավուշի մարզի Հովք և Ենոքավան համայնքներում անտառվերականգնման աշխատանքների որակի տեխնիկական հսկողություն, «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Սևքար» մասնաճյուղի և «Ձիկատար»-ի մոդելի փորձնական վկայագրում և այլն:

Մաս Գ. Պահպանվող տարածքների կառավարման և կենսաբազմազանության պահպանությանն աջակցություն

Բաղադրիչի շրջանակներում ծախսերն իրականացվել են երկու հիմնական ենթածրագրով.

- Դիլիջանի պետական արգելոցի և «Սևան» ազգային պարկի կառավարման բարելավում,
- պահպանվող տարածքների կառավարում և կենսաբազմազանության պահպանություն:

Դիլիջանի պետական արգելոցի և «Սևան» ազգային պարկի կառավարման բարելավում ենթածրագրով իրականացվել են «Դիլիջան» և «Սևան» ազգային պարկերի տարածքային գրասենյակների շենքեր-շինությունների կառուցումը և վերանորոգումը, «Դիլիջան» և «Սևան»

ազգային պարկերի, բնապահպանական պետական տեսչության համար տրանսպորտային միջոցների, իսկ «Դիլիջան» և «Սևան» ազգային պարկի համար՝ նաև գրասենյակային կահույքի ձեռք բերումը:

Իրականացվել են նաև «Սևան» և «Դիլիջան» ազգային պարկերի տարածքային գրասենյակների շենքեր-շինությունների կառուցման և վերանորոգման նախագծերի տեխնիկական հատկորոշումների պատրաստումը և որակի տեխնիկական հսկողությունը, պահպանվող տարածքների պլանների մշակումը, «Սևան» և «Դիլիջան» ազգային պարկերի մոնիտորինգը, դրանց կառավարման բարելավմանն ուղղված իրավական ակտերի մշակումը և կառուցվածքային բարեփոխումները, «Դիլիջան» Ազգային պարկի անտառային տարածքների կառավարման բարելավման հարցերով խորհրդատվության մատուցումը և այլն:

Պահպանվող տարածքների կառավարում և կենսաբազմազանության պահպանություն ենթաօրագրով նախատեսված ծախսերն ուղղվել են GIS երկրատեղեկատվական համակարգի նախագծմանը և շահագործման ուսուցանմանը, կենսաբազմազանության և բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ազգային օրենսդրության բարեփոխմանը, ինչպես նաև ՀՀ բնապահպանության նախարարությունում անհրաժեշտ հզորությունների ստեղծմանը:

Մաս Դ. Ծրագրի համակարգում և կառավարում

Տվյալ բաղադրիչի բովանդակությունը Ծրագրի կառավարմանը և իրականացմանն աջակցությունն է՝ ԾԻԳ-ի ընթացիկ ծախսերի, անձնակազմի մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացներին, Ծրագրի աուդիտին, ինստիտուցիոնալ համակարգմանը, համայնքներին աջակցությանը, անհրաժեշտ սարքավորումների ձեռք բերմանը, հասարակական ոլորտի վերապատրաստմանն ուղղված ծախսերի ֆինանսավորման միջոցով:

Միաժամանակ, ինչպես վերը նշվել էր, 2007 թվականից Ծրագրում ներառվել են նաև 1,382.0 հազ. ԱՄՆ դոլարի շվեդական (SIDA) դրամաշնորհով և ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին 301.7 հազ. ԱՄՆ դոլարի չափով նախատեսված ծախսերը: Վերջիններս ներկայացված են հետևյալ 5 բաղադրիչով՝ իրավական դաշտի բարելավում (Ա), անտառային տնտեսության կազմակերպչական և ինստիտուցիոնալ զարգացում (Բ), համայնքային անտառների (և ոչ բնափայտային անտառանյութի) կառավարման ամրապնդում (Գ), անտառների կառավարման և ոլորտի վերահսկողության զարգացում (Դ) և ծրագրի համակարգում ու կառավարում (Ե): Ծրագրի հիմնական կատեգորիաներն են՝ ապրանքները, խորհրդատվական ծառայությունները, վերապատրաստումն ու ուսուցումը և պահպանման ծախսերը: Շվեդական դրամաշնորհով կատարված ծախսերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է 1-ին հավելվածում:

Շվեդական դրամաշնորհի հաշվին ծախսերի 80.2 %-ը նախատեսվել էր ուղղել խորհրդատվական ծառայություններին, վերապատրաստմանն ու ուսուցմանը: Փաստորեն,

Ծրագրի առանձնահատկությունն այն է, որ «աշխատանք» կատեգորիայով ծախսեր չեն նախատեսվել և չեն իրականացվել:

3. Ծրագրի կատարողականը

Ծրագրի սկզբից՝ 2003 թ., մինչև 2008 թ. հուլիսի 1-ը Ծրագիրը կատարվել է 95.0 %-ով (առանց SIDA դրամաշնորհի) (Հավելված 2):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Ծրագրի բյուջեի կատարման վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է հավելված 3-ում:

Համաձայն ԾԻԳ-ի ներկայացրած տեղեկատվության՝ 2007 թվականին Ծրագրի բյուջեն համամասնորեն չի կատարվել: Այսպես, 141.6 % ընդհանուր կատարողականի պայմաններում «Պահպանվող տարածքների կառավարման և կենսաբազմազանության պահպանության աջակցություն» (Գ) բաղադրիչով կատարողականը կազմել է 89.9 %՝ նախատեսված 1,018.804 հազ. ԱՄՆ դոլարի դիմաց փաստացի ծախսերը կազմել են 915.696 հազ. ԱՄՆ դոլար, մինչդեռ 179.9 %-ի չափով առավելագույն կատարողականն ապահովվել է «Ջրհավաք ավազանների համայնքային կառավարում» (Ա) բաղադրիչով՝ նախատեսված 1,180.531 հազ. ԱՄՆ դոլարի դիմաց փաստացի ծախսերը կազմել են 2,123.796 հազ. ԱՄՆ դոլար:

Ուսումնասիրությամբ էական շեղումներ են արձանագրվել ըստ առանձին կատեգորիաների կատարողականներում: Այսպես, նախորդ տարվա ծրագրով նախատեսված և թերի կատարված աշխատանքի ծավալները լրացնելու արդյունքում ապահովվել է առավելագույն՝ 793.8 %, կատարողական (Ա) բաղադրիչի «Խորհրդատվական ծառայություններ» կատեգորիայով այն դեպքում, երբ նույն բաղադրիչով «Դրամաշնորհներ» կատեգորիայով այդ ցուցանիշը կազմել է 30.9 %:

Մինչդեռ ժամանակ, թեև (Բ) բաղադրիչի «Քաղաքականության, իրավական և ինստիտուցիոնալ դաշտի հզորացում» ենթածրագրի «Ապրանքներ», ինչպես նաև (Գ) բաղադրիչի «Պահպանվող տարածքների կառավարում և կենսաբազմազանության պահպանություն» ենթածրագրի «Խորհրդատվական ծառայություններ» կատեգորիաներով ծախսեր չեն ծրագրավորվել, սակայն 2006 թ. թերի աշխատանքներն ավարտելու նպատակով դրանց ուղղվել են համապատասխանաբար՝ 51,999.0 և 68,090.0 հազ. ԱՄՆ դոլարի դրամական միջոցներ:

2008 թ. ամփոփ ցուցանիշների վերլուծությամբ բացահայտվել է կիսամյակային ծրագրի 67.0 %-ով կատարում՝ նախատեսված 1,881.799 հազ. ԱՄՆ դոլարի դիմաց փաստացի ծախսվել է 1,261.293 հազ. ԱՄՆ դոլար: Ինչպես նախորդ տարի, կիսամյակային ծրագիրը նույնպես համաչափորեն չի կատարվել: Այսպես, «Պահպանվող տարածքների կառավարման և կենսաբազմազանության պահպանության աջակցություն» (Գ) բաղադրիչով 19.3 % նվազագույն

կատարողականի պայմաններում 104.8 % առավելագույն կատարողականն ապահովվել է «Պետական ֆոնդի անտառային կատարելագործված կառավարում» (Բ) բաղադրիչով:

2008 թ. կիսամյակային ծրագրով (Բ) բաղադրիչի Քաղաքականության, իրավական և ինստիտուցիոնալ դաշտի հզորացում» ենթածրագրի «Աշխատանքներ» կատեգորիայով ծախսեր չեն ծրագրավորվել, սակայն փաստացի իրականացվել են 33.208 հազ. ԱՄՆ դոլարի չափով:

Ինչ վերաբերում է դրամաշնորհի շրջանակներում գործողությունների կատարմանը, ապա Ծրագրի սկզբից (06.02.2007 թ.) մինչև 2008 թ. հուլիսի 1-ը՝ ընդհանուր կատարողականը կազմել է 17.2 %, ընդ որում (Գ) բաղադրիչով աշխատանքները դեռևս չէին մեկնարկել:

Վերահսկողության արդյունքները՝ ըստ կատեգորիաների

2007 թ. և 2008 1-ին կիսամյակում իր ծավալով ամենախոշորը «Աշխատանք» կատեգորիան էր, որը Ծրագրում հիմնականում ներկայացվել էր գյուղատնտեսական, անտառաշինական և անտառվերականգնողական, շինարարական և շինվերանորոգման աշխատանքներով: Ստորև բերված են ստուգման արդյունքները՝ ըստ նշված աշխատանքի տեսակների:

• Գյուղատնտեսական աշխատանքների գծով (բաղադրիչ Ա)

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Ծրագրի շրջանակներում գյուղատնտեսական աշխատանքները կատարել են «Պուճուր» ՍՊԸ-ն և դրա իրավահաջորդ՝ «Մեգա-Ագրո» ՍՊԸ-ն, «Տավուշի ֆերմերների ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպությունը և «Զինա» ՍՊԸ-ն: Ընդհանուր առմամբ, դրանք գործունեություն են իրականացրել 405,471.4 հազ. դրամ պայմանագրային արժեքով՝ թվով 8 պայմանագրի շրջանակներում, Գեղարքունիքի և Տավուշի մարզերում: Համաձայն կառավարման պլանների՝ պայմանագրերով նախատեսվել էին պարարտացմամբ արոտների և խոտհարքների բարելավման, բակլազգի առվույտ և կորնգան կերային մշակաբույսերի ներդրման, ինչպես նաև անջրդի պայմաններում աշնանացան ցորենի մեկ հա ցուցադրական դաշտի ստեղծման աշխատանքներ:

Գեղարքունիքի մարզում նախատեսվել էր իրականացնել 199,0 հա առվույտի և 753 հա կորնգանի ցանքատարածքների հիմնում, (պարարտացում, վար, կուլտիվացիա, ցանք): Աշխատանքները՝ ըստ ծավալաբերքերի և կատարողական ակտերի հիմնականում կատարվել են, բացառությամբ՝ Ակունք և Ն. Գետաշեն համայնքների, դրանցից առաջինում նախատեսված 20 հա տարածքում գյուղատնտեսական աշխատանքները չեն իրականացվել՝ համայնքում շահառուների խումբ չձևավորվելու պատճառով, իսկ երկրորդում՝ 32 հա-ից՝ 12-ը չի ընդգրկվել կորնգանի հիմնման աշխատանքներում:

Տավուշի մարզում հաշվետու ժամանակաշրջանում նախատեսվել էր իրականացնել 486 հա առվույտի և 148 հա կորնգանի ցանքատարածքների հիմնում: Աշխատանքները՝ ըստ ծավալաբերքերի և կատարողական ակտերի հիմնականում կատարվել են, սակայն

Բագրատաշեն և Լուսահովիտ համայնքներում 15-ական հա (ընդամենը՝ 30 հա) առվույտի ցանքսի աշխատանքներ չեն իրականացվել: Նշված բոլոր դեպքերում աշխատանքների ծավալների նվազեցումն ուղղորդվել է դրանց համար ծավալաթերթերով նախատեսված պայմանագրային արժեքների համաչափ պակասեցմամբ:

Վերահսկողության դիտարկման փուլի արդյունքների հիման վրա ստուգումների ընթացքում առաջնությունը տրվել էր ռիսկային և էական համարված «Պուճուր» և դրա իրավահաջորդ՝ «Մեգա-Ագրո» ՍՊԸ-ների կողմից պայմանագրային պարտավորությունների կատարման վիճակի ուսումնասիրությանը:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ընկերությունը գործունեություն է իրականացրել թվով 4 պայմանագրի շրջանակներում՝ 211,520.7 հազ. դրամ ընդհանուր արժեքով, որից բակլազգի կերային կուլտուրայի ներդրման աշխատանքների պայմանագրային արժեքը կազմել է 128,998.6 հազ. դրամ: Գեղարքունիքի և Տավուշի մարզերի թվով 12 համայնքներում (Տրետուք, Կուտական, Խաչաղբյուր, Ն. Գետաշեն, Վարսեր, Գանձակ, Սարուխան, Լուսածոր, Լուսահովիտ, Դիտավան, Լճկածոր, Ջորական) կատարված գյուղատնտեսական աշխատանքների ընտրանքային ստուգման արդյունքները ներկայացված են հավելված 4-ում:

Կատարված հաշվարկները ցույց են տվել, որ «Պուճուր» («Մեգա-Ագրո») ՍՊԸ-ի կողմից կատարված աշխատանքների մասնագիտական ընտրանքային ստուգումով ընդգրկված համայնքներում բացահայտվել են 7,929.1 հազ. դրամի անարդյունավետ ծախսեր, որից 7,115.4 հազ. դրամը՝ թերի կատարված աշխատանքների դիմաց: Բացի նշվածից, Գանձակ, Դիտավան և Սարուխան համայնքներում «Պուճուր» ՍՊԸ-ի կողմից թույլ են տրվել պարարտացման աշխատանքների թերի կատարման փաստեր, Խաչաղբյուր համայնքում՝ կառավարման պլանով նախատեսված սխեմայի խախտումներ, իսկ Կուտական համայնքում 2007 և 2008 թթ. ընթացքում կորնգանի ցանքատարածությունների հիմնումը կատարվել է ժամանակացույցից շեղումով:

«Ջինա» ՍՊԸ-ն Ծրագրի շրջանակներում գյուղատնտեսական աշխատանքներ է իրականացրել 11 համայնքում՝ թվով երկու պայմանագրով՝ 115,052.1 հազ. դրամ ընդհանուր արժեքով, որից բակլազգի մշակաբույսերի ներդրման համար նախատեսված ծախսը կազմել է 81,863.6 հազ. դրամ: Ընտրանքային եղանակով մասնագիտական ստուգում է կատարվել թվով 3 համայնքում, ընդգրկելով այդ աշխատանքների համար ծավալաթերթերով նախատեսված գումարից 17,278.0 հազ. դրամը:

Ընտրանքային ստուգմամբ բացահայտված թերությունները ներկայվել են 4-րդ հավելվածում, որից հետևում է, որ «Ջինա» ՍՊԸ-ի իրականացրած գյուղատնտեսական աշխատանքներում ընտրանքային ստուգմամբ հայտնաբերված անարդյունավետ ծախսը կազմել է 375.1 հազ. դրամ:

«Տավուշի ֆերմերների ասոցիացիա» ՀԿ-ն Ծրագրի շրջանակներում գյուղատնտեսական աշխատանքներ է իրականացրել 10 համայնքում, թվով երկու պայմագրով՝ 78,898.5 հազ. դրամ ընդհանուր արժեքով, որից բակլազգի մշակաբույսերի ներդրման աշխատանքների դիմաց ծախսը կազմել է 69,453.1 հազ. դրամ: Ընտրանքային եղանակով ստուգումներ են կատարվել թվով 4 համայնքում, կամ պայմանագրերի ծավալաթերթերով այդ համայնքներում գյուղատնտեսական աշխատանքների համար նախատեսված 26,031.2 հազ. դրամի դիմաց փաստացի կատարված աշխատանքները: Մասնագիտական ստուգմամբ ընդգրկված համայնքներից միայն Դեղձավան համայնքի 18 հա տարածքում է արձանագրվել բուսածածկույթի մինչև 20 % խտություն, որի արդյունքում հաշվարկվել է 1,123.5 հազ. դրամի անարդյունավետ ծախս (հավելված 4):

Ծրագրի շրջանակներում Տավուշի և Գեղարքունիքի մարզերի համայնքներում գյուղատնտեսական աշխատանքների շուրջ կնքված համաձայնագրերին կից ծավալաթերթերով առվույտի և կորնզանի համար ընտրված դաշտերում ընկերություններն իրականացրել են պարարտացման աշխատանքներ՝ ֆոսֆորական և կալիումական պարարտանյութերով: Այդ աշխատանքների արդյունավետությունը գնահատելու նպատակով ստուգմամբ ընդգրկված համայնքների առվույտի և կորնզանի ցանքատարածքների պարարտացված և չպարարտացված հողատարածքներից վերցվել են հողի նմուշներ, դրանցով որոշվել է բույսերի համար մատչելի սննդատարրերի՝ ազոտի, ֆոսֆորի և կալիումի քանակությունը:

Ինչպես ցույց են տվել Հայաստանի պետական ագրարային համալսարանի ագրոքիմիական լաբորատորիայի հետազոտությունները, Լուսահովիտ, Ն. Գետաշեն, Վարսեր և Շատվան համայնքներում հողի պարարտացման աշխատանքներում օգտագործվել է պարարտանյութից որևէ մեկը, իսկ Դիտավան, Տրետուք, Խաչաղբյուր և Գանձակ համայնքների հողերում պարարտանյութը բացակայել է, որը վկայում է գյուղատնտեսական աշխատանքների թերի կատարման մասին:

Այսպիսով, գյուղատնտեսական աշխատանքների արդյունավետության գնահատման տեսանկյունից, ուսումնասիրությամբ բացահայտված թերությունները հիմնականում հանգում են հետևյալին.

- ինչպես Տավուշի, այնպես էլ՝ Գեղարքունիքի մարզերում առվույտը, բացառությամբ Գանձակ և Շատվան համայնքների, ամենուրեք ցանվել է անջրդի տարածքներում, որը տվյալ մշակաբույսի համար անարդյունավետ է,
- կորնզան մշակաբույսի համար երբեմն ընտրվել են այնպիսի տարածքներ (Գեղարքունիքի մարզի Ն.Գետաշեն և Խաչաղբյուր համայնքներ), որոնք իրենց կլիմայական հատկանիշներով հիշյալ մշակաբույսի ցանքսի առումով ցածր արդյունավետ են,

- առվույտի և կորնգանի ցանքը որոշ դեպքերում կատարվել է ագրոնոմիական պահանջների խախտումով, չեն պահպանվել այդ մշակաբույսերի սերմերի համար նախատեսված ցանքի խորությունը և ծածկի կուլտուրայի ցանքսի նորման,

- առանձին դեպքերում գյուղատնտեսական աշխատանքներն իրականացվել են կառավարման պլանների և ժամանակացույցերի խախտումով,

- որոշ դեպքերում պահանջվող ծավալով և որակով չեն իրականացվել ցանքատարածքների պարարտացման աշխատանքները:

Արձանագրված փաստերը թույլ են տալիս եզրակացնելու, որ գյուղատնտեսական աշխատանքներ իրականացնող ընկերությունները լիարժեք չեն կատարել իրենց պայմանագրային պարտավորությունները, իսկ ԾԻԳ-ը և տեխնիկական հսկողություն իրականացնող կազմակերպությունները անհրաժեշտ հսկողություն չեն ցուցաբերել այդ աշխատանքների կատարման ընթացքի և արդյունքների գնահատման նկատմամբ: Արդյունքում, ինչպես հետևում է իրականացված ընտրանքային և հանդիպակաց ստուգումների ընթացքում արձանագրված թերություններից և խախտումներից, դիտարկված աշխատանքների գծով հաշվարկված անարդյունավետ ծախսերը կազմել են 9,427.6 հազ. դրամ, որից 7,118.4 հազ. դրամը՝ թերի կատարված աշխատանքի դիմաց:

Միաժամանակ, ընտրանքային ստուգման արդյունքները հիմք են հանդիսանում եզրակացնելու, որ կատարված գյուղատնտեսական մյուս աշխատանքներում (խոտհարքների և արոտավայրերի պարարտացում) առկա են չբացահայտված ռիսկեր, որը հիմնավորվում է հողի լաբորատոր հետազոտությունների արդյունքների վերաբերյալ ներկայացված տեղեկատվությամբ:

- **Անտառաշինական և անտառվերականգնման աշխատանքների գծով**

Անտառաշինական և անտառվերականգնման աշխատանքներն իրականացվել են «Լանդշաֆտ Դենդրոսերվիս» ՍՊԸ-ի կողմից՝ շուրջ 257,863.0 հազ. դրամ արժեքի սահմաններում կնքված պայմանագրով՝ ներառյալ նախագծային բաց թողումները լրացնելու նպատակով 01.08.2007 թ. պայմանագրի փոփոխությամբ ավելացած 27,179.0 հազ. դրամը: Նշված ծավալից հաշվետու ժամանակաշրջանում իրացվել են 212,422.8 հազ. դրամի աշխատանքներ:

Ըստ նախագծի՝ «Լանդշաֆտ Դենդրոսերվիս» ՍՊԸ-ն իրականացրել էր անտառվերականգնման համալիր միջոցառումներ, որոնք միտված էին ծրագրով նախատեսված անտառների վերականգնմանը, անտառածածկի ավելացմանը, անտառային հողերի արտադրողականության բարձրացմանը, կենսաբազմազանության պահպանմանն ու վերջնահաշվում՝ կայուն անտառկառավարման իրականացմանը:

Հաշվի առնելով ծրագրով նախատեսված աշխատանքների մեծ ծավալները՝ ընտրանքային եղանակով ստուգվել են երեք հատվածներ, որտեղ արձանագրվել են հետևյալ խախտումները.

- Իջևանի անտառտնտեսության Այգեհովիտի անտառպետությունում անտառային կուլտուրաների հիմնման աշխատանքները թերի են կատարվել, որի արդյունքում անարդյունավետ ծախսը կազմել է 852.3 հազ. դրամ, որից շուրջ 544.8 հազ. դրամը գոյացել է ուսումնասիրված 1000 գծամետր երկարությամբ խրամատային եղանակով կաղնի և հացենի ծառատեսակով անտառակուլտուրաների, իսկ 307.4 հազ. դրամը՝ տանձենու տնկարկների հիմնման արդյունքում:

- Սևքարի անտառտնտեսության Սևքար անտառպետությունում անտառային կուլտուրաների հիմնման աշխատանքներն իրականացվել են նախագծանախահաշվային փաստաթղթերով նախատեսված կանոնների խախտմամբ, որի արդյունքում դիտարկված հողատարածքում չկատարված աշխատանքի դիմաց անարդյունավետ ծախսը կազմել է շուրջ 1,351.2 հազ. դրամ, որից 1,222.2 հազ. դրամը՝ ընտրանքային եղանակով ուսումնասիրված խրամատային եղանակով տնկված սոճու տնկիների միջբուսակային հեռավորության խախտման, իսկ 129.0 հազ. դրամը՝ 1.4 հա-ի վրա ընկուզենու անտառալանտացիայի հիմնման աշխատանքներում սերմնաբուսակների ցածր կաչունակության հետևանքով¹:

- Սևքարի անտառտնտեսության Աչաջրի անտառպետությունում ընտրանքային եղանակով 8000 գծամետր երկարությամբ խրամատային եղանակով անտառային կուլտուրաների հիմնման աշխատանքների ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է, որ աշխատանքներն իրականացվել են 87 %-ով, կամ ուսումնասիրված հատվածից շուրջ 1040 գծամետր երկարությամբ տարածքում աշխատանքները չեն կատարվել, իսկ 2000 գծամետր երկարության վրա սերմնաբուսակների կաչունությունը և սերմերի ծլունակությունը կազմել է 40-50 %, որի հետևանքով անարդյունավետ ծախսը կազմել է 463.7 հազ. դրամ, որից 90.3 հազ. դրամը սերմնաբուսակների մասով, իսկ 373.4 հազ. դրամը՝ աշխատանքների մասով:

Ընդհանուր առմամբ, ստուգմամբ ընդգրկվել է «Լանդշաֆտ Դենդրոսերվիս» ՍՊԸ-ի կողմից կատարված աշխատանքների ծավալներ 76,717.1 հազ. դրամը, որի արդյունքում աշխատանքների թերակատարման, աշխատանքի ժամանակացույցի խախտման, նախագծանախահաշվային փաստաթղթերով նախատեսված կանոնների խախտման և նախագծով

¹ Ծանոթություն. Ընդհանուր առմամբ, ագրոնոմիական չափորոշիչներով կաչունակությունը նորմալ է համարվում, երբ միավոր տարածքում տվյալ մշակաբույսի խտությունը կազմում է շուրջ 60 %:

սահմանված ծառագիտական սխեմաներից շեղվելու հետևանքով կատարված ծախսերից 2,667.2 հազ. դրամը որակվում է որպես անարդյունավետ ծախս:

Ուսումնասիրությունները վկայում են նաև, որ կատարված աշխատանքների ցածր արդյունավետությունը պայմանավորված է նախագծող կազմակերպությունների կողմից թույլ տրված տեխնիկական և հայեցակարգային սխալներով, որը հիմնավորվում է նաև Համաշխարհային բանկի Վերահսկիչ առաքելության հուշագրերով:

- **Շինարարական և շինվերանորոգման աշխատանքների գծով**

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Տավուշի և Գեղարքունիքի մարզերում կատարված շինարարական-մոնտաժային և շինվերանորոգման աշխատանքների ուսումնասիրությամբ պարզվել է, որ նախագծանախահաշվային մի շարք փաստաթղթերում թույլ են տրվել շինարարության ծավալների անճշտություններ, որոնց հետևանքով շինարարական աշխատանքներով կնքված պայմանագրերը հետագայում ենթարկվել են փոփոխությունների և լրացումների՝ ավելանալով 81,779.7 հազ. դրամով:

Այդուհանդերձ, թույլ տրված անճշտությունների պատճառով արդեն գործարկման պատրաստ «Դիլիջան» ազգային պարկի տեղամասային գրասենյակներում չկար էլեկտրա- և ջրամատակարարում: Իսկ «Սևան» ազգային պարկի Արտանիշի տեղամասային գրասենյակի շինարարության հողային աշխատանքների իրականացման ընթացքում գրունտի կատեգորիայի փոփոխությունը հանգեցրել է պայմանագրային արժեքի 900.0 հազ. դրամով թանկացման:

Ընտրանքային եղանակով կատարված շինարարական աշխատանքների ծավալների ստուգողական չափման արդյունքներով կատարողական ակտերում հայտնաբերվել են ավելի վճարված ծավալներ: Մասնավորապես, «Դիլիջան» ազգային պարկում՝ կապալառու «Մոնտաժտրանսշին ՓԲԸ, այդ գումարները թիվ 6-1 ծավալաթերթի 018-12/6-1 կատարողական ակտով կազմել է 980.0 հազ. դրամ, իսկ «Սևան» ազգային պարկում՝ կապալառու «Գեղամաշին» ՍՊԸ, թիվ 5-1 ծավալաթերթով՝ 355.0 հազ. դրամ, ընդամենը՝ 1,335.0 հազ. դրամ:

Բացի այդ, որոշ օբյեկտներում մետաղապլաստե պատուհանների տեղադրումը կատարվել է նախագծերի խախտումով՝ թեև դրանց արտաքին չափերը պահպանվել են, սակայն բացվող և անշարժ մասերի չափերը խախտվել են:

Վարկային ծրագրով նախատեսված և ավարտված շինարարական աշխատանքներից ավարտական ակտերը կազմվել էին միայն օբյեկտների կեսի համար: Ստուգման պահին դեռևս չահագործման չէին հանձնվել «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Նոյեմբերյանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի Զիկատարի տնկարանային տնտեսությունը (ավարտը՝ 31.04.08), «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի անտառտնտեսության վարչական շենքը Սևքարում (ավարտը՝ 31.03.08), «Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքային գրասենյակները (ավարտը՝ 13.06.08) «Սևան» ազգային պարկի

Արտանիշի տարածքային գրասենյակը (ավարտը՝ 31.05.08), որի արդյունքում առանձին տարածքները չշահագործելու հետևանքով առաջացել է հարդարման լրացուցիչ աշխատանքների կարիք:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացվել են շուրջ 140,491.0 հազ. դրամի դաշտամիջյան ճանապարհների վերանորոգման, ջրարբիացման կետերի և գաբիոնների կառուցման աշխատանքներ: Այդ աշխատանքներն իրականացվել են առանց նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթերի, որը հնարավորություն չի ընձեռել գնահատելու դրանց կատարման արդյունավետությունը: Այդուհանդերձ, ընտրանքային ստուգմամբ Իջևանի և Բերդի տարածաշրջանի համայնքներում արձանագրվել են անավարտ աշխատանքների և պայմանագրային ժամկետների խախտում, որի համար կապալառու «Արտաշես և Տաթևիկ» ՍՊԸ նկատմամբ ԾԻԳ-ը կիրառել է տույժ՝ շուրջ 600.0 հազ. դրամի չափով:

Այսպիսով, «Աշխատանք» կատեգորիայով, ընտրանքային և մասնագիտական ստուգումներով հայտնաբերված անարդյունավետ ծախսերը կազմել են 13,429.8 հազ. դրամ, որից 11,120.6 հազ. դրամը՝ թերի կատարված աշխատանքների դիմաց:

Ապրանքներ կատեգորիայով

Ընդհանուր առմամբ, «ապրանքներ» կատեգորիայով հաշվետու ժամանակաշրջանում Ա, Բ և Գ բաղադրիչներով ձեռք են բերվել 305,054.1 հազ. դրամի ապրանքներ:

«Զրիավաք ավազանների համայնքային կառավարում» (Ա) բաղադրիչով այդ ծախսն իրականացվել է դրամաշնորհների միջոցներով և կազմել է 87,908.7 հազ. դրամ՝ թվով 840 մեղվափեթակ, մեղվաընտանիք, և դրանց համար անհրաժեշտ իրեր և գործիքներ ձեռք բերելու համար հայտարարված երկու մրցույթում հաղթող ճանաչված՝ «Մուլտի Ագրո» ՍՊԸ միջոցով: 450 մեղվափեթակները հատկացվել են Տավուշի մարզի 30 համայնքներին և 390-ը՝ Գեղարքունիքի մարզի 26 համայնքներին:

«Պետական ֆոնդի անտառային կատարելագործված կառավարում» (Բ) բաղադրիչի համար տվյալ կատեգորիայով նախատեսված գումարներից 2007 թ. «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի համար վարկային գումարների հաշվին ձեռք են բերվել 98,900.0 հազ. դրամի տրանսպորտային միջոցներ՝ մրցույթում հաղթող ճանաչված «Արմենիա-Լադա» ՓԲԸ-ի կողմից:

2007թ. տվյալ բաղադրիչով «Զիկատար» անտառային ուսումնական կենտրոնի համար վարկային միջոցների հաշվին «Բյուրակն» ՍՊԸ-ից ձեռք են բերվել 17,835.0 հազ. դրամ ընդհանուր արժեքով գրասենյակային կահույք և սարքավորումներ:

«Պահպանվող տարածքների կառավարման և կենսաբազմազանության պահպանության աջակցություն» (Գ) բաղադրիչով ապրանքներ կատեգորիայով «Սևան» և «Դիլիջան» ազգային պարկի, ինչպես նաև Բնապահպանական պետական տեսչության համար 2007թ. «Արմենիա-

Լադա» ՓԲԸ-ից ձեռք են բերվել 84,410.0 հազ. դրամի տրանսպորտային միջոցներ: Միևնույն ժամանակ, «Սևան» և «Դիլիջան» ազգային պարկի համար 2007թ. «Սֆերա» ՍՊԸ-ից դրամաշնորհների հաշվին ձեռք է բերվել 16,000.4 հազ. դրամի գրասենյակային կահույք:

- **խորհրդատվական աշխատանքների գծով**

Ծրագրի սկզբից իրականացված խորհրդատվական աշխատանքների պայմանագրային արժեքը կազմել է 988,294.6 հազ. դրամ, որից 291,644.7 դրամի աշխատանքներն իրականացվել է հաշվետու ժամանակաշրջանում: Ընդհանուր առմամբ, վերահսկողության ընթացքում կատարված ընտրանքում ընդգրկված խորհրդատվական աշխատանքների բովանդակությունը կայացել է հետևյալում.

- նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի, կառավարման պլանների մշակում,
- աշխատանքների որակի նկատմամբ տեխնիկական հսկողության իրականացում,
- խորհրդատվական ծառայությունների մատուցում, վերապատրաստում և ուսուցում:

Ուսումնասիրությունները վկայում են, որ բացի առանձին կազմակերպությունների կողմից կատարված աշխատանքների արդյունավետության ցածր մակարդակից, տվյալ կատեգորիայով առկա են նաև չբացահայտված ռիսկեր՝ հատկապես խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման, գյուղերում ուսուցման և իրազեկման աշխատանքների իրականացման, կենսաբազմազանության պահպանության ծրագրերում տեղական համայնքների մասնակցության ապահովման գործում:

Թերություններ են բացահայտվել նախագծող և որակի տեխնիկական հսկողություն իրականացնող կազմակերպությունների աշխատանքներում: Մասնավորապես.

- *Գյուղատնտեսական աշխատանքների* կառավարման պլանները կազմվել են «VISTAA Expert Center» ՀԿ հիմնադրամի կողմից (վարկային միջոցներից կատարված հատկացումը կազմել է 15,000.0 հազ. դրամ): Կազմված նախագծերի համաձայն՝ գյուղատնտեսական աշխատանքները ներառել են խոտի և անասնակերի արտադրության հետ կապված միջոցառումներ, ինչպիսիք են՝ բակլազգիների մշակաբույսերի ներդրումը, խոտհարքների և արոտավայրերի պարարտացումը: Տվյալ աշխատանքների ընտրանքային ստուգման վերը ներկայացված արդյունքները հիմք են եզրահանգման համար, որ առանձին վայրերում արդյունավետության ցածր մակարդակը արդյունք էր նախագծային թերությունների և բաց թողումների, օրինակ, բարձր լեռնային վայրերում ցանքսի կուլտուրայի կամ տեղանքի ոչ ճիշտ ընտրությունը հանգեցրել է մշակաբույսերի ցածր ծլունակությանը:

- *Անտառաշինական աշխատանքների* նախագծերը «SAVCOR INDUFOR» ՕԿ (Ֆինլանդիա, Հելսինկի) խորհրդատվական ընկերության աջակցությամբ մշակված կառավարման պլանների հիման վրա կազմվել են «Սևադա և քույրեր» խորհրդատվական

ընկերության կողմից՝ 39,721.0 հազ. դրամ պայմանագրային արժեքով: Համաձայն նախագծերի՝ կատարող կազմակերպության կողմից իրականացվել են անտառվերականգնման համալիր միջոցառումներ, որոնցում ընտրանքային և հանդիպակաց ստուգմամբ բացահայտված անարդյունավետ ծախսը՝ ըստ մասնագիտական գնահատականների, ինչպես նաև ՀԲ-ի Վերահսկիչ առաքելության եզրակացության, պայմանավորված է նշված նախագծող կազմակերպության կողմից տեխնիկական առաջադրանքով սահմանված պահանջի խախտմամբ: Ըստ էության, պահանջ էր առաջադրվել համայնքային անտառաշինական և անտառվերականգնման նախագծերի կազմումը կատարել տեղական խորհրդատվական աշխատանքների իրականացմամբ և տեղական համայնքների ինտենսիվ ներգրավմամբ, որը չի կատարվել: Արդյունքում, աշխատանքներն իրականացվել են բարձր ռիսկային գոտիներում, որտեղ առանձնացված տարածքներն անտառտնկման համար նպատակահարմար չէին, որոշ տարածքներ անթրոպոգեն նոսրուտներ էին և դրանցում անտառվերականգնման աշխատանքների անհրաժեշտություն չկար, իսկ որոշներում մացառներից մաքրման, խնամքի, վնասակար արածեցումից կամ բույսերի տնկման աշխատանքները ոչնչացումից պաշտպանության միջոցառումներ չէին նախատեսվել:

- *Շինարարական-շինվերանորոգման աշխատանքների գծով* արձանագրված թերությունները որոշ չափով հետևանք են շինարարական աշխատանքների որակի տեխնիկական հսկողություն իրականացնող կազմակերպությունների կողմից պայմանագրային պարտավորությունների ոչ պատշաճ կատարման: Մասնավորապես, նման հսկողություն իրականացնող կազմակերպությունները պետք է, նախ և առաջ, կանխարգելեն նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթերով սահմանված կանոնների խախտման դեպքերը, իսկ հետագայում՝ ընդունման չներկայացնեին այդ կերպ կատարված աշխատանքները:

«Դիլիջան» ազգային պարկում կառուցվող շենքերի և շինությունների շինարարական աշխատանքների որակի տեխնիկական հսկողությունն իրականացրած «Ռոսակշին» ՍՊԸ-ի հաշվետվությունները թերի էին, դրանցում բացակայում էին «թաքնված» աշխատանքների համար նախատեսված բազմաթիվ ակտեր: Որակի թույլ հսկողության հետևանքով չի ապահովվել խեցեսալիկներով հատակի և պատերի երեսապատման աշխատանքների կատարման որակը: Անորակ են իրականացվել նաև կենտրոնական գրասենյակում մանրահատակի և պատերի ներկարարական աշխատանքները: Ակնհայտ է, որ կապալառուների աշխատանքի որակի ու արդյունավետության մակարդակը ավելի բարձր կլիներ, եթե ԾԻԳ-ում այդ աշխատանքները համակարգող մասնագետը անհրաժեշտ հսկողություն իրականացներ կապալառուների և համապատասխան խորհրդատվական կազմակերպությունների գործունեության նկատմամբ:

- **Ծրագրի շրջանակներում տրամադրված դրամաշնորհների գծով**

Ծրագրի շրջանակներում տրամադրված փոքր դրամաշնորհներն ուղղվել են համայնքի կողմից նախաձեռնված ներդրումային ծրագրերի ֆինանսավորմանը՝ տեղական կենսաբազմազանությունը բարելավելու և պահպանելու համար: Այդ նպատակով տրամադրված դրամաշնորհների պայմանագրային արժեքը կազմել է շուրջ 39,802.2 հազ. դրամ, որից հաշվետու ժամանակաշրջանում իրացվել է շուրջ 30,397.4 հազ. դրամը:

Դրամաշնորհի շրջանակներում ֆինանսավորվել են այնպիսի ծրագրեր և միջոցառումներ, որոնք արդեն իսկ ընդգրկվել և աջակցություն են ստացել Ծրագրի շրջանակներում: Մասնավորապես, դրամաշնորհներն ուղղվել են մեղվապահության, կորնգանի արտադրության, խոտհարքների և պտղատու այգիների բարելավմանը՝ պակասեցնելով դրանց ներդրումը կենսաբազմազանության պահպանման գործում: Ավելին. ՀԲ-ի Վերահսկիչ առաքելության եզրակացության համաձայն՝ կենսաբազմազանության պահպանումը համարվում է ամենակարևոր չափանիշը և այն պետք է զերծ պահել կենսաբազմազանության վրա հստակ դրական ազդեցություն չունեցող որևէ առաջարկից, իսկ ընդունելի կարող են լինել միայն նորարար ծրագրերը, որոնք կհամատեղեն բնապահպանական կրթության կամ կենսաբազմազանության միջոցառումները:

Ներդրումային առաջարկների ընտրության և միավորների նշանակման կարգը չի բխել ծրագրով սահմանված նպատակներից: Այսպես, ՀԲ-ի Վերահսկիչ առաքելությունը պահանջ է ներկայացրել վերանայելու միավորների նշանակման կարգը՝ առավել մեծ կարևորություն տալով կենսաբազմազանության պահպանման նպատակի մասով ծրագրի ներդրմանը՝ միաժամանակ մերժելով հետագայում մեղվապահությանն ուղղված ծախսերի իրականացումը:

Եզրակացություն

- Հաշվետու ժամանակաշրջանում՝ 2007 թ., տարեկան ծրագիրն ըստ առանձին բաղադրիչների համամասնորեն չի կատարվել. ընդհանուր՝ 141.6 % կատարողականի պայմաններում, (Գ) բաղադրիչով նվազագույն կատարողականը կազմել է 89.9 %, իսկ (Ա) բաղադրիչով առավելագույն կատարողականը՝ 179.9 %:

2008 թ. 1-ին կիսամյակում Ծրագրով նախատեսված աշխատանքներում նույնպես չեն պահպանվել դրանց կատարման համամասնությունները: Այսպես, (Բ) բաղադրիչով 104.8 % առավելագույն կատարողականի դիմաց 19.3 % նվազագույն կատարողականը գրանցվել է (Գ) բաղադրիչով:

- Թերություններ են բացահայտվել գյուղատնտեսական աշխատանքներ իրականացրած կազմակերպությունների կողմից պայմանագրային պարտավորությունների կատարման գործում: Ընտրանքային և հանդիպակաց ստուգումով, ինչպես նաև հողի լաբորատոր հետազոտության արդյունքներով բացահայտվել են 9,427.6 հազ. դրամի անարդյունավետ ծախսեր:

- Աշխատանքների թերակատարման, ժամանակացույցի խախտման և սահմանված ծառագիտական սխեմաներից շեղվելու դեպքեր են բացահայտվել «Լանդշաֆտ Դենդրոսերվիս» ՍՊԸ-ի կողմից իրականացրած անտառաշինական և անտառվերականգնման աշխատանքներում: Ընտրանքային և հանդիպակաց ստուգմամբ արձանագրվել է 2,667.2 հազ. դրամի անարդյունավետ ծախս:

- Հաշվետու ժամանակաշրջանում բավարար չի եղել ԾԻԳ-ի հսկողությունը շինարարական և շինվերանորոգման աշխատանքներ իրականացրած կապալառու կազմակերպությունների կողմից պայմանագրային պարտավորությունների կատարման նկատմամբ: Ընտրանքային ստուգումներով հիմնավորվել է, ընդհանուր առմամբ, 1,335.0 հազ. դրամի խախտումը՝ փաստացի կատարվածից ավելի ներկայացված աշխատանքի դիմաց վճարված գումարը:

- Թերություններ են բացահայտվել նախագծող կազմակերպությունների և կատարվող աշխատանքների որակի տեխնիկական հսկողություն իրականացնող կազմակերպությունների խորհրդատվական աշխատանքներում:

Առաջարկություններ

ԾԻԳ-ին և Ծրագրի կառավարման խորհրդին՝

- Ապահովել վարկային միջոցների արդյունավետ և նպատակային կառավարումը, ըստ բաղադրիչների և կատեգորիաների Ծրագրի կատարման նախանշված համամասնությունները և պատշաճ մակարդակը:
- Հատուկ ուշադրություն դարձնել «Աշխատանքներ» կատեգորիայով իրականացված գործունեության ընթացքի և արդյունքների նկատմամբ, այդ հարցում բարձրացնել ԾԻԳ-ի առանձին բաղադրիչները համակարգող մասնագետների պատասխանատվությունը իրենց ոլորտում տիրող իրավիճակի, թերությունների կանխարգելման և բացահայտված բաց թողումների վերացման համար:
- Քննարկել գյուղատնտեսական, անտառաշինական ու անտառվերականգնման աշխատանքները անմիջականորեն համայնքների միջոցով իրականացնելու հնարավորությունները՝ հաշվի առնելով մրցություն չափած կազմակերպությունների կողմից նշված աշխատանքները համապատասխան համայնքների գյուղացիների միջոցով կատարելու հանգամանքը, ստացվող արդյունքների համար նրանց շահագրգռության

ավելի բարձր աստիճանը, ինչպես նաև վարկային միջոցների փոշիացումը նվազեցնելու միտումը:

- Գործնական միջոցներ ձեռնարկել վերահսկողության արդյունքներով բացահայտված անարդյունավետ ծախսերը վերացնելու, հայտնաբերված 11,120.6 հազ. դրամի, այդ թվում՝ գյուղատնտեսական աշխատանքների գծով՝ 7,118.4 հազ. դրամի, անտառվերականգնման և անտառշինական աշխատանքների գծով՝ 2,667.2 հազ. դրամի և շինարարական աշխատանքների գծով՝ 1,335.0 հազ. դրամի թերի կատարված աշխատանքների դիմաց անարդյունավետ ծախսերը վերականգնելու, Ծրագրի ընթացիկ և ավարտական փուլում նախատեսված բոլոր աշխատանքներն ամբողջությամբ իրականացնելու ուղղությամբ:
- Ծրագրի կառավարման խորհրդի նիստում և ՄՁԸ-ի հետ քննարկել Ծրագրի շրջանակներում իրականացվող գյուղատնտեսական, անտառաշինական ու անտառվերականգնման, ինչպես նաև շինարարական-վերանորոգման աշխատանքների նկատմամբ տեխնիկական հսկողություն իրականացնող խորհրդատվական կազմակերպությունների փոխարեն այդ գործը ԾԻԳ-ի անձնակազմի համապատասխան մասնագետների միջոցով կազմակերպելու առաջարկությունը:

Համաձայն «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի 2-րդ մասի գ) կետի, մեկամսյա ժամկետում ՀՀ վերահսկիչ պալատին զրավոր տեղեկատվություն տրամադրել՝ հայտնաբերված խախտումները վերացնելու վերաբերյալ: